

עמותת מודיעין 10

אשגור מורשת

ספטמבר 2020

"אגיוס דמטריוס" - הכל בגלל קיפודים ועיתון

את שבת לפני ראש השנה תשל"ט (1 אוקט 78) בילה רס"ן יהודה קוטיק, קמ"ן ז"ס (זירת ים סוף) עם משפחתו שגרה ב"אופירה" שליד שארם א שיח'.

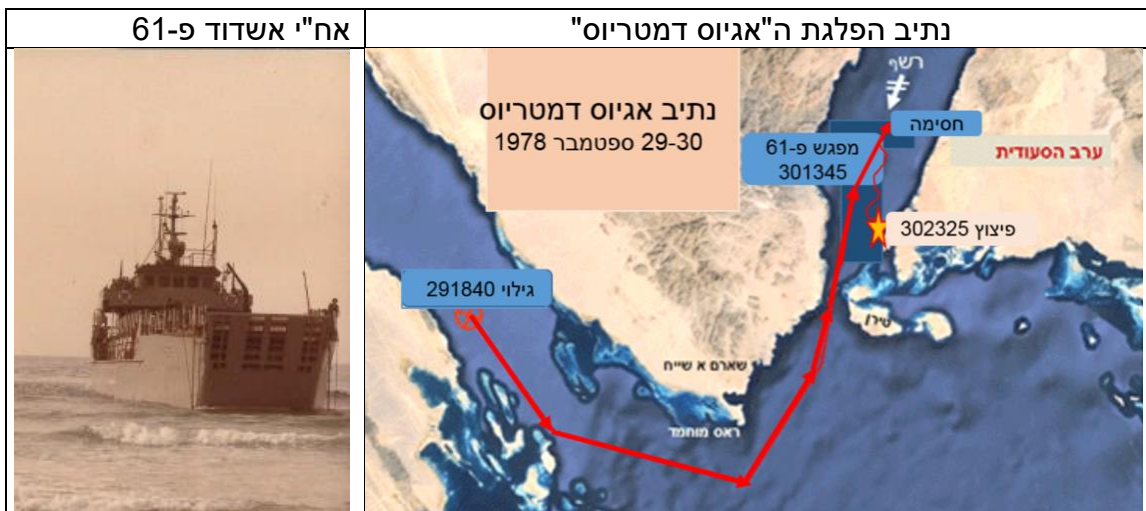
יהודה ירד לצלול ונעקץ ע"י קיפודים. אשתו המליצה שייגש למרפאה ויקבל זריקת טטנוס. לפני שהלך למרפאה, בקשה ממנו אשתו לגשת ל"קמ"ניה" כדי להביא משם עיתון.

יהודה ניגש ל"קמ"ניה" ושאל מה העניינים, התשובה הראשונה שקבל הייתה "שקט מוחלט, הכל רגוע". לאחר שהמשיך להסתובב בקמ"ניה ולשוחח עם התורנים נאמר לו כי הייתה איזו "גיגית" ישנה בשם "אגיוס דמטריוס" שמנסה לעבור את מיצרי טיראן צפונה, אך הזרם מצפון חזק יותר מעוצמת המנוע של הספינה, ולכן הספינה לא מצליחה לעבור את המיצרים צפונה וכנראה ממתינה ל"שטיל" (הפוגה בזרם) שיאפשר לה להמשיך צפונה.

קוטיק הפך מעקוץ קיפודים – לנשוק נחש: "אגיוס דמטריוס"?!. זו ספינה עם מקום "מכובד" ברשימה השחורה של ספינות בשירות הפת"ח.

קוטיק דרש לירט את הספינה לאלתר, אך במצפ"י (מפקדת השליטה של חיל הים) היו מתנגדים לכך. הדבר עלה למח"י (מפקד חיל הים דאז – האלוף יומי ברקאי ז"ל) אשר קבע כי שיקול דעתו של הקמ"ן בשטח גובר, וניתנה הוראה ליירט את הספינה.

בינתיים הספינה הצליחה לעבור צפונה במיצרי טיראן ונכנסה למפרץ אילת. מי יירט את הספינה? הסטי"ל אח"י "רשף" הייתה בשטח אבל בסיוור לכיוון אילת. ליירוט הספינה יצא נט"ק (נחתת טנקים) פ-61 אח"י "אשדוד", שהיתה במקום בכוננות, ואח"י "רשף" ירדה דרומה.

מעצר הספינה

לחפ"ק ההשתלטות באזור "נבכ" חבר קת"מ היחידה איציק ת. ששירת כמב"ס והתגורר עם אשתו ב"אופירה". יצוין כי איציק הוזעק ע"י יהודה למפקדת זי"ס מיד עם תחילת האירוע והוא זה שהמליץ ליהודה בשלב מוקדם לעזוב את מפקדת זי"ס ולעבור לחוף נבכ על מנת שניתן יהיה להוריד אליו את צוות האניה ובכך לחסוך זמן יקר בחקירה ובקבלת החלטות אופרטיביות.

הנט"ק יירט את ה"אגיוס דמטריוס" באזור "נבכ", וראה לפניו גרוטאה ישנה של כ-700 טון, שעל סיפונה 2 "ליפטים" (ארגזי עץ גדולים) וסירת גומי עם מנוע.

הנט"ק קרא לספינה לעצור, הספינה לא עצרה. צוות הנחתת ירה צרור מקלע לכיוון הים לפני החרטום. הספינה לא רק שלא עצרה, אלא ניסתה לבצע תמרון של נגיחה בנט"ק.

הנחתת ירתה צרור לכיוון אחד הליפטים ואז נשמע פיצוץ, ומתוך ה"ליפט" זינק טיל שהסתבר שהוא טיל של מטל"ר 107 מ"מ.

בשלב הזה, איציק המליץ לחפ"ק לא לעלות לנחתת אלא להורות לאנשי הצוות לקפוץ לים. אנשי הצוות קפצו, נאספו מהמים והועלו על הנט"ק. לאור מה שנמצא בספינה, הסתבר כי שיקול דעתו של איציק היה נכון ונדרש.

בוצעה השתלטות על הספינה והסתבר כי בתוך ה"ליפטים" היו שתי כוורות שיגור של מטל"ר (מטול רקטות) 107 מ"מ, ובמחסן החרטום מספר חביות TNT (חומר נפץ) מוכנות להפעלה.

כוורת מטל"ר 107

בינתיים נכנסה לגזרה אח"י "רשף", שקבלה את הפיקוד על האירוע.

בנסיבות העניין הוחלט לא לגרור את הספינה, ואח"י "רשף" טיבעה את הספינה באמצעות תותח.

חקירה ראשונית בשטח

צוות הספינה "אגיוס דמטריוס" כלל שבעה אנשים, "קפטן" ומלחים הודיים, ופולסטיני אשר שימש כחבלן. השבעה הובאו לחוף נבכ תוחקרו חקירה ראשונית ע"י איציק תוך שהוא מדלג בין הנחקרים מלווה בקמ"ן זי"ס יהודה ומנסה להבין מהר ככל שניתן מה היה בספינה, מה הייתה מטרתה וכן איפיונם ושיוכם של אנשי הצוות. בתוך כך, המשימה המועדפת הייתה לחשוף היבטים בעלי משמעות אופרטיבית מיידית לכוחותינו. בתחקור של איציק הסתבר כי משימת הספינה הייתה להגיע למרחק כ-8 ק"מ מחוף אילת, "לנעול" את הספינה על נמל אילת באמצעות הנווט האוטומטי, להפעיל את המטען שבחרטום בהשגחה של שעה, ולשגר את המטלרי"ם לכיוון אילת. החבלן והצוות אמורים היו לרדת לסירת גומי ולהמלט מזרחה לסעודיה, כשהספינה ממשיכה צפונה לאילת ומתפוצצת לאחר כשעה. המרחק והמהירות היו בסדר גודל כזה שהפיצוץ היה מתרחש באילת (בין מסוף קצא"א לבין אזור המלונות על החוף).

הרעיון של אוניית תופת אינו רעיון חדש. במלחמת העולם השנייה, ב-28.03.42, לורד מאונטבטן מפקד הכוחות המיוחדים הבריטיים, השתמש במשחתת "קמבלטאון", כאוניית תופת בפשיטה, שביצעו כוחות קומנדו בריטיים על נמל ומבדוק "סט. נזאר" בשפך נהר הלואר, שבצרפת, מספר ההרוגים שנהרגו רק מפיצוץ הקמבלטאון היה כ-360 איש.

חקירה במרחב ארצי וסגירת מעגל

אילת ניצלה מפיגוע קשה ביותר בראש השנה תשל"ט. צוות הספינה הועבר לחקירה במרחב ארצי. בחקירה הסתבר כי המחבל שנתפס על הספינה היה מדריך החבלה שהדריך את החולייה שביצעה את פיגוע כביש החוף. עוד הסתבר כי מחבל זה שהה בליל מבצע "שלכת" (ליל 8-9 יוני 1978) באזור המבצע. מה עניין "שלכת" לכאן?

שני המחבלים שנותרו מחוליית פיגוע כביש החוף (11 מרץ 1978) נחקרו ע"י קציני היחידה ועלה מחקירתם וממקורות נוספים שהיחידה הימית של פת"ח מתכננת פיגוע נוסף. חקירת עצורים במבצע ליטאני (14-21 מרץ 1978) אימתה ידיעות אלה.

הידיעות שנאספו הובילו למבצע משולב של מקחצ"ר (מפקדת קצין חי"ר וצנחנים ראשי) על בסיס היחידה הימית של הפתח בד'הר אל בורג' בלבנון (מצפון ל"סרפנד").

המבצע תוכנן לשני יעדים: יעד "שלכת" ויעד "נץ". יעד "נץ" בוטל בגלל הערכה, שהתבררה כמוטעית, שהוא נטוש.

בליל 8-9 יוני 1978 ביצעו חט' 35 ו 13/ש את מבצע "שלכת". למבצע חברו שני קציני היחידה - אלימלך גרוסמן ז"ל לחט' 35 ויושע א. לש/13. במהלך המבצע הסתבר, כתוצאה מתשאול בשטח, שיעד "נץ" תפוס. המפקדים תכננו לבצע שינוי ולתקוף גם את יעד "נץ" אבל מסיבות של אילוצים מבצעיים יעד "נץ" לא הותקף.

במבצע זה נפלו שני קצינים מחטיבה 35 - סרן יפתח עין וסרן ניר זהבי ז"ל.

ובחזרה ל"אגיוס דמיטריוס" - המחבל שנתפס ב"אגיוס דמטריוס" שהה יחד עם חוליית הפיגוע ביעד "נץ" בליל מבצע "שלכת".

המחבל הוסיף, כי לפני הפלגתו ב"אגיוס דמטריוס" ביצע הפלגה מלבנון לפורט סעיד ומשם דרך תעלת סואץ לפורט סודאן שם עלה על שרטון חול. את ההפלגה ביצע בספינה "גרדיניה" במטרה לבדוק התכנות העברת מטענים חשודים דרך התעלה.

מספר חדשים לאחר מכן, במסגרת תשאול ימאים בספינות חשודות ע"י מרחב ארצי, סיפר אחד הימאים לתומו, שלפני שבועות מספר, הפליג על ה"גרדיניה" מפורט סודאן ללימסול שבקפריסין, לשם הספנה (טיפול תקופתי).

ב 28.03.79 ירט הסטי"ל אח"י אילת אניית סוחר בשם "סטפני E", בבדיקת רישומי הספינה הסתבר שמדובר בספינה "גרדיניה" אשר שינתה שמה לאחרונה. על הספינה היו שתי סירות גומי, אמל"ח רב, והעיקר - חוליית מחבלים שהיתה אמורה לבצע פיגוע נוסח פיגוע כביש החוף, חוליה זו שהתה בליל מבצע "שלכת" ביעד "נץ" שכזכור לא הותקף בגלל טעות בהערכה מודיעינית.

אחרית דבר ולקחים

ייחודה של פרשייה זו הנו במימד האנושי והמקצועי:

עירנותו של הקמ"ן יהודה קוטיק, בקיאותו בחומר ויכולתו לשכנע את מפקדיו שיתמכו בו.

ניתוח נכון והבנה של האירוע שגילה איציק ת. שהיה במקום כקת"מ אך גם כחקש"ב והמליץ בתחילה על קיצור טווח לחוף נבכ ולאחר מכן להימנע מהשתלטות אלימה על הספינה. החקירה הראשונית שביצע בשטח והמידע על תוכנית הפיגוע שסוכל.

החקירה הקרבית של מרחב ארצי של צוותי הספינות הרבות שנעצרו באותה תקופה והחקירה העורפית במרחב שהביאו מידע רב שהפך למודיעין למבצעים.

השתתפות קציני היחידה ובעיקר קציני מרחב ארצי בפיגועים דוגמת כביש החוף, במבצע ליטאני ובמבצעים בעומק לבנון דוגמת "שלכת" ייחדו את היחידה בתקופה זו שבה היתה פעילות פח"ע רבה בגזרה הימית.

במידה הרחב יותר היתה בפרשיה זו סגירת מעגל מודיעיני ששילב איסוף, מחקר, וחקירה - חקירה קרבית במבצעים וחקירה במרחב ארצי שהקיפה את כל המעגל.

ובסופו של דבר "הכל בגלל (מסמר) קוץ קטן..."

כתב: יושע א.

השלים: איציק ת.

ערך: גדי ז.

"יורדי הים באניות, עושי מלאכה במים רבים, המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה" תהלים ק"ז/כ"ג